וְאִם חָיָה בעלה כֹּהֵן וגירשה, שאסורה עליו מן התורה אפילו קודם שתינשא לאחר, כיון שאיסורה קל מאיסור אשת איש, חששו יותר שיבואו לידי עבירה, ולכן החמירו ואמרו שלֹא תָּדוּר עִמּוֹ בְּאוֹתוֹ מָבוֹי – רחבה המוקפת בתים, שהיא גדולה משכונה. וְאִם חָיָה זה כָּפָר קָטָן, שאין בני אדם מצוים שם ויותר מצוי שיפגוש בה, זֶה חָיָה מַעֲשֶׂה, וְאָמְרוּ חכמים, כָּפָר קָטָן נִידּוֹן כִּשְׁכוּנָה אחת, ואסור להם לדור שם.

מבררת הגמרא: באופן כזה שאסור להם לדור באותו מקום, וכל אחד רוצה להישאר במקומו, מִי נִדְחֶה מִפָּנֵי מִי – מי חייב לעזוב כדי שהשני יוכל להישאר במקומו. פושטת הגמרא מברייתא: תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא, הִיא נִדְחֵית מִפָּנָיו וְאֵין הוּא נִדְחֶה מִפָּנֶיהָ. וְאִם חָיְתָה חֶצֵר שֶׁלָּהּ – שהבית שבחצר היה שלה, ולבעלה לא היה שם בית, נשארת היא בביתה, והוּא נִדְחֶה מִפָּנֶיהָ למקום אחר, ואינו יכול להתגורר שם.

מסתפקת הגמרא: אֵימַעֲיָא לְהוּ, אם חָיְתָה חֲצַר שֶׁל שְׁנֵיהֶם – שיש לשניהם בית באותה חצר, מַהוּ – מי נדחה מפני מי.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק: תָּא שְׁמַע, שנינו בברייתא שהובאה לעיל, הִיא נִדְחֵית מִפָּנָיו. ויש לברר, בְּמַאי עָסְקִינַן – באיזה אופן עוסקת הברייתא, אִילְּטָא בְּחָצֵר שֶׁלּוֹ – שרק לבעל יש בית באותה חצר, פְּשִׁיטָא שאינו חייב לעזוב את ביתו. וְאֶלָּא בְּחָצֵר שֶׁלָּהּ – שרק לה יש בית בחצר, ולא לבעל, וְהָתַנְיָא בסוף הברייתא, אִם חָיְתָה חֲצַר שֶׁלָּהּ, הוּא נִדְחֶה מִפָּנֶיהָ, ולא היא נדחית מפניו. אֶלָּא לָאו – ודאי כוונת הרישא ש'היא נדחית מפניו', בִּכְגוֹן הַאי גַּוְונָא – באופן שהסתפקנו בו, שהיתה חצר של שניהם.

דוחה הגמרא: דִּילְמָא – שמא הברייתא עוסקת רק בְּדַאֲגִיר מֵיגַּר – כגון ששניהם שכרו בית באותה חצר, ובזה אמרה הברייתא שהיא נדחית מפניו, אך עדיין יש להסתפק באופן ששניהם קנו בית באותה חצר, מי נדחה.

מבררת הגמרא: מַאי חָיְתָה עָלָּהּ – מה נשאר להלכה בספק זה, כשהיתה 'חצר של שניהם', תָּא שְׁמַע, נאמר בנבואת ישעיה (כב יז) על שֶׁבְנָא שמרד בחזקיהו מלך יהודה ורצה להשלים עם סנחריב, 'הִנֵּה ה' מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר' – אל תבטח בעצמך שתישאר על מקומך בשלוה, כי ה' יטלטלך טלטול קשה כטלטולו של גבר, ויעקור אותך ממקומך, וְאָמַר רַב, יש לדרוש מהלשון 'טלטלה גבר', שְׁטַלְטוּלֵי דְּגַבְרָא קָשִׁין מִדְּאִיתְּתָא – שקשה הוא לאיש [–גבר] להיטלטל ממקומו יותר מהאשה. ואף כאן, בחצר של שניהם, היא זו שצריכה לעקור ממקומה, שהרי יותר קל לאשה לעבור למקום אחר מאשר לאיש.

* * *

הגמרא מביאה ברייתא המוסיפה לדון באיסור עשיית דברים המביאים לידי קורבה, בכהן שגירש את אשתו: תָּנוּ רַבָּנָן, לָוֶה הַיְּמָנָה בְּנִכְסֵי אֲבִיהָ – כהן שלוה מאשתו מנכסים שהכניסה לו מבית אביה, ולאחר מכן גירש אותה, אֵינָהּ נִפְרַעַת – אינה גובה את חובה מבעלה אֶלָּא עַל יְדֵי אדם אַחֵר שידון עם בעלה, מחשש שמתוך הדין ודברים על תשלום החוב יתקרבו ביניהם בדברים, ויבואו לידי עבירה.

מוסיפה הגמרא על דברי הברייתא: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, וְאִי אָתוּ לְקַמָּן לְדִינָא – ואם יבואו הכהן וגרושתו לפנינו לדון על חובם, לֹא מְזַדַּקְּקִינַן לְהוּ – אין אנו דנים על כך, כיון שאסור להם לדון יחד. מוסיפה הגמרא: רַב פָּפָּא אָמַר, לא זו בלבד שאין דנים בכך, אלא שַׁמּוּתֵי מְשַׁמְּתִינַן לְהוּ – אנו גם מנדים אותם, שעברו על דברי חכמים שאסרו עליהם לדון יחד. רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, לא זו בלבד שאיננו דנים אותם, ואף מנדים אותם, אלא נַּוּדֵי נַמֵּי מְנַדְּנַן לְהוּ – יש גם להלקות אותם על שעברו על דברי חכמים.

הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין זה: אָמַר רַב נַחְמָן, תָּנָא בְּמסכת 'אֵבֶל רַבָּתִי', בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שאין האשה נפרעת מבעלה הכהן לאחר שנתגרשה אלא על ידי אחר, באופן שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִן הַנְּשׂוּאִין, שהם רגילים זה בזה ויש לחשוש שיבואו לידי עבירה, אֲבָל כְּשֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִן הָאֵירוּסִין – לאחר שקידשה, קודם שנשאה, נִפְרַעַת עַל יְדֵי עַצְמָהּ, והטעם הוא משום שֶׁאֵין לִבּוֹ גַּס בָּהּ שהרי עדיין לא נישאו, ואין חשש שיבואו לידי עבירה.

מביאה הגמרא מעשה בענין זה: הַהוּא אָרוּס וַאֲרוּסְתּוֹ שנתגרשו, והיה הארוס כהן, דְּאָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּא – שבאו לדון לפני רבא על חוב, יָתִיב – ישב רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא קַמֵּיהּ – לפני רבא, אוֹקֵי רָבָא שְׁלוּחָא בֵּינַיְיתֵיהוּ – העמיד רבא שליח שידון עבור אחד מהם, שלא ידונו זה עם זה. אָמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא לרבא, וְהָאֲמַר רַב נַחְמָן תָּנָא בְּאֵבֶל רַבָּתִי כּוֹ' שבנתגרשה מן האירוסין אין חשש שיבואו לידי עבירה. אָמַר לֵיהּ רבא, במעשה זה הדין שונה, דְּקָא חָזִינַן דְּקָא גָּיְיסֵי כַּהֲדֵדֵי – כיון שראיתי מתוך רמיזותיהם שמכירים הם היטב, וליבו גס בה, ולכן דינם כנתגרשה מן הנישואין.

הגמרא מביאה לשון אחרת במעשה זה: אִיבָּא דַּאֲמְרִי – יש אומרים שכך היה המעשה, לֹא אוֹקֵי רָבָא שָׁלִיחַ בֵּינַיְיתֵיהוּ – לא העמיד רבא שליח ביניהם, אלא דן את שניהם יחד, אָמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָא, נְיקוּם מַר שָׁלְחָא בֵּינַיְיתֵיהוּ – מדוע אינך מעמיד שליח ביניהם. אָמַר לֵיהּ רבא, וְהָא [וְאָמַר] רַב נַחְמָן תָּנָא בְּאֵבֶל רַבָּתִי כּוֹ' שבנתגרשה מן האירוסין מותר להם לדון יחד. אָמַר לֵיהּ רב אדא בר מתנא, הָנֵי מִילֵּי – דין זה, שאין חוששים בנתגרשה מן האירוסין, הוא רק הֵיכָא דְּלֵא גָּיְיסֵי כַּהֲדֵדֵי, אֲבָל הָנֵי קָא חָזִינָא לְהוּ דְּגָיְיסֵי כַּהֲדֵדֵי – אבל באלו ראיתי מתוך רמיזותיהם, שהם מכירים ורגילים זה בזה, ודינה כנתגרשה מן הנישואין, שיש להעמיד שליח ביניהם.

משנה

בפרק זה נתבארו ענייני עדות הנוגעים לענין חיוב כתובה, קיום שטרות, וחזקת כהונה. המשנה מביאה קולא הנוהגת בעדות על דברים אלו. כל עד המעיד צריך שיהיה כשר בשעת ראיית העדות ובשעת הגדתה (ב"ב קכח.), ולכן קטן שראה מעשה אינו יכול להעיד עליו אף לאחר שיגדל. המשנה מביאה עתה אופנים שבהם קטן שהגדיל נאמן: וְאֵלּוּ הם הדברים שבהם העדים נֶאֱמָנִין לְהָעִיד בְּגוּדְלָן – כשהם גדולים וכשרים לעדות, על פִּי מָה שֶׁרָאוּ בְּקוֹמָנָן – כשהיו קטנים, ואף שקטנים פסולים לעדות, לפי שהקילו חכמים בדברים אלו שאין צריך בהם עדות גמורה: נֶאֱמָן אָדָם הבא להעיד על חתימה שבשטר לוֹמַר, זֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אַבָּא, וְזֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל רַבִּי, וְזֶה כְּתַב יָדוֹ שֶׁל אָחִי, ומקיימים את השטר על פי עדותו, אף על פי שמתו אלו בעוד שהיה קטן ולא ראה אותם כותבים כך אלא בקטנותו.

דין נוסף: נאמן אותו קטן שהגדיל לומר, זָכוּר הָיִיתִי בְּאשה פְּלוֹנִית, שֶׁיָּצְאָה מבית אביה לחופתה, כשהיא מכוסה בְּהִינּוּמָא – צעיף המכסה על הפנים, וּשער רֹאשָׁהּ פָּרוּעַ, כדרך הבתולות הנישאות, וזו ראיה שנישאת בתולה וכתובתה מאתים. וְכן נאמן להעיד שֶׁהָיָה אִישׁ פְּלוֹנִי בילדותו יוֹצֵא מִבֵּית הַמֶּשְׁתֶּה שלמדנו בו לְטַבּוֹל לָאֲכוֹל בִּתְרוּמָה. וְכן שֶׁהָיָה איש פלוני חוֹלֵק עִמָּנוּ – נוטל חלק עם שאר הכהנים בתרומה שחולקה עַל הַגֹּרֶן, והרי זו ראיה שהוא כהן. וְכן שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה בלבד, הוא שהיו מוחזקים בו שהוא 'בֵּית הַפֶּרֶס' – שדה שחכמים גזרו עליה טומאה מחשש שיש שם עצם מן המת, ואילו שאר הבקעה היתה מוחזקת בטהרה. וְכן נאמן לומר עַד כָּאן חֵינוּ בָּאִין בְּשַׁבָּת, ולא היו אבותינו מוחים בנו, וזו עדות על כך שמקום זה הוא בתוך אלפיים אמה של תחום שבת, וסומכים על דבריו לצאת בשבת עד אותו מקום בלא מדידה. ובגמרא יבואר טעם נאמנותם בעדויות אלו.

מביאה המשנה דברים שעליהם אין נאמן הקטן שהגדיל: אֲבָל אֵין אָדָם נֶאֱמָן לוֹמַר, דֶּרֶךְ – מקום לעבור בו לשדהו הָיָה לְפְלוֹנִי בָּמָקוֹם הַזֶּה, או מקום לעריכת מַעֲמָד וּמִסְפֵּד על המת הָיָה לְפְלוֹנִי בָּמָקוֹם הַזֶּה, כיון שאי אפשר להוציא ממון מאדם אלא על פי עדות כשירה.

* * *

המשך בעמוד רנו

גמרא

שנינו במשנה: ״ואלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן״ וכו׳, הגמרא מביאה תנאי בנאמנות זו של הקטן שהגדיל: **אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, וְהוּא** – מה שהקלו חכמים להאמין לקטן שהגדיל, זהו בתנאי שֶׁיֵּשׁ עד נוסף **גָּדוֹל עִמּוֹ**, כלומר שהעד השני שמעיד עמו, היה גדול גם בשעת ראיית המעשה.

* * *

שנינו במשנה: ״נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא, וזה כתב ידו של רבי, וזה כתב ידו של אחי״. מבארת הגמרא מדוע הוצרכה המשנה לנקוט שלשה אופנים אלו: **וְצָרִיכָא, דְּאִי אַשְׁמְעִינַן** – אם היתה המשנה משמיעה רק שהוא נאמן להעיד על חתימת **אָבִיו** שראה בקטנותו, היינו סוברים שזהו **מִשּׁוּם דְּשָׁכִיחַ גַּבֵּיהּ** – שהיה מצוי אצלו תמיד, והוא בקי בחתימתו ולא יטעה בה, **אֲבָל** על חתימת **רַבּוֹ**, שאינו מצוי אצלו כל כך, **לָא** – אינו נאמן. **וְאִי אַשְׁמְעִינַן** רק **רַבּוֹ**, היינו סבורים שזהו **מִשּׁוּם דְּאִית לֵיהּ אֵימָתֵיהּ דְּרַבֵּיהּ** – שאימת רבו מוטלת עליו, ואם לא היה בטוח שהוא כתב ידו היה חושש להעיד בו שקר, **אֲבָל אָבִיו** שאין לו מורא ממנו כל כך, **לָא. וְאִי אַשְׁמְעִינַן הָנֵי תַּרְתֵּי** – שני אלו, היינו אומרים שהטעם **בְּאָבִיו** הוא משום **דְּשָׁכִיחַ גַּבֵּיהּ**, **וְהטעם בְּרַבּוֹ** הוא משום **דְּאִית לֵיהּ אֵימָתֵיהּ, אֲבָל אָחִיו דְּלֵית לֵיהּ לֹא הָא וְלֹא הָא** – שאינו מצוי אצלו ואינו ירא ממנו, **אֵימָא לָא** – שמא נאמר שלא האמינוהו להעיד על חתימת ידו, **קָא מַשְׁמַע לָן** שגם על חתימת אחיו הוא נאמן, **כֵּיוָן דְּעדות זו של קִיּוּם שְׁטָרוֹת** אין בה צורך אלא **מִדְּרַבָּנַן**, שהרי מדאורייתא השטר מוחזק בכשרות, **הֵימְנוּהוּ רַבָּנַן** להעיד על מה שראה בקטנותו **בְּעדות** כזו שהיא **מִדְּרַבָּנַן**, שאין בזה עקירת דבר מן התורה, שהם חייבוהו להביא עדים על כך והם הקלו לקבל עדות כגון זו.

שנינו במשנה: ״ואלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן וכו׳, **זָכוּר הָיִיתִי בְּפָלוֹנִית שֶׁיָּצְאָה בְּחִינּוּמָא וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ**״, וזו ראיה שנישאת בתולה וכתובתה מנה. שואלת הגמרא: **מַאי טַעֲמָא** – מדוע האמינוהו בדבר זה, והרי על פי עדות זו מתחייב הבעל לשלם לאשתו מאתים זוז בכתובתה, ואין מוציאים ממון אלא על פי עדות כשירה.

משיבה הגמרא: **כֵּיוָן דְּרוֹב נָשִׁים בְּתוּלוֹת נִישָּׂאוֹת** – נישאות כשהן בתולות, מסתבר שגם אשה זו בתולה היתה, ומעיקר הדין אין צורך בעדותו כלל, ועדותו היא **גִּלּוּי מִלְּתָא בְּעָלְמָא הוּא** – לגלות ולפרסם לעולם שאכן הדין אמת, ולכן הקלו בזה חכמים לקבל עדות ממי שראה בקטנותו.

* * *

שנינו במשנה: **״וְשָׁהָיָה אִישׁ פְּלוֹנִי יוֹצֵא מִבֵּית הַסֵּפֶר לִטְבּוֹל לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה״**, ועל פי זה מחזיקים אותו ככהן. מקשה הגמרא: כיצד עדות זו מוכיחה שהוא כהן, **וְדִלְמָא עֶבֶד** בנעני של **כֹּהֵן הוּא**, המותר לאכול בתרומה, ויתכן שכבר השתחרר ושוב אינו רשאי לאכול בתרומה.

מתרצת הגמרא: דין זה שבמשנתינו **מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אָסוּר לָאָדָם שֶׁיְּלַמֵּד אֶת עַבְדּוֹ** הכנעני **תּוֹרָה**, וכיון שהיה לומד תורה בבית הספר ודאי אינו עבד, וכיון שאכל בתרומה מוכח שהוא כהן.

תמהה הגמרא: **וְלֹא** – וכי אין עבד לומד תורה, **וְהָתַנְיָא** בברייתא, לגבי עבד הנוהג במנהגי בני חורין, שאם **לָוָה הֵימֶנּוּ רַבּוֹ** מעות, ולכאורה אילו היה עבדו היה יכול ליטול ממנו את המעות בעל כרחו, **אוֹ שֶׁעָשָׂאוֹ רַבּוֹ**

אֲפוֹטְרוֹפּוֹס על עסקיו, ואין דרך למנות עבד כאפוטרופוס. אוֹ שֶׁחֲנֵיתַ תְּפִילִּין בְּפָנֵי רַבּוֹ, ווהו דבר שאין עבד רגיל בו, שהרי הוא פטור מתפילין, אוֹ שֶׁקָּרָא שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, חֲרֵי זֶה לֹא יָצָא לְחֵירוּת, כלומר, אין דברים אלו מוכיחים שרבו שחררו. ומוכח שיש עבד שלומד תורה וקורא פסוקים, ואין זו ראיה שהוא בן חורין, ואם כן מדוע מועילה עדות שהוציאוהו מבית הספר לטבול לאכול בתרומה, והרי יתכן שהוא עבד שלמד תורה.

מתרצת הגמרא: הָתָם, בברייתא, שקרא שלשה פסוקים, מדובר דְּאִיקְּרִי עֶבֶד מַדָּעָתוֹ – שהעבד קרא על דעת עצמו, ולכן אין זו ראיה שהוא בן חורין, כִּי קָאָמְרִינַן – ומה שאמרנו שלימוד תורה מוכיח שאינו עבד, היינו באופן דְּקָא נָהֵיג בֵּיהּ – שנהג בו מִנְהַג בָּנִים, להכניסו ללמוד בבית הספר, ודבר זה אסור לנהוג בעבד, שלא יחזיקוהו כבן חורין ויבואו להשיאו בת ישראל.

* * *

שנינו במשנה שאדם נאמן להעיד על איש פלוני שהוא כהן, על פי מה שראה בקטנותו שהיה יוצא מבית הספר לִטְבּוֹל לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה. מבארת הגמרא: נאמנות זו מועילה רק להתירו לאכול בִּתְרוּמָה דְּרַבָּנָן, כגון תרומת חוץ לארץ, או תרומת כל הפירות מלבד דגן תירוש ויצהר, שבזה הקילו חכמים, אבל לא האמינוהו להאכילו בתרומה דאורייתא.

* * *

שנינו במשנה: 'וְשֶׁהָיָה חוֹלֵק עִמָּנוּ עַל הַגּוֹרָן', וזו ראיה שהוא כהן. מקשה הגמרא: וְלִלְמָא עֶבֶד כֹּהֵן הוּא המותר בתרומה, ומחמת כן חלקו לו, ויתכן שכבר השתחרר ואסור בתרומה. מתרצת הגמרא: תָּנַן – משנה זו שנויה, כְּמַאן דְּאָמַר אֵין חוֹלְקִין תְּרוּמָה לְעֶבֶד אֶלָּא אֵם בֶּן רַבּוֹ עִמּוֹ, וכיון שמעידים עליו שהיה חולק לבדו, מוכח שהוא עצמו כהן. מביאה הגמרא את המחלוקת בענין זה: דְּתַנְיָא בברייתא, כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה, ואין ידוע מי העבד ומי הכהן, אף ששניהם מותרים לאכול בתרומה, מכל מקום אם הם רוצים לקבל תרומה בגורן עליהם לצאת יחד וליטול חלק אחד, לפי שאֵין חוֹלְקִין תְּרוּמָה לְעֶבֶד אֶלָּא אֵם בֶּן רַבּוֹ עִמּוֹ, וכיון שאין ידוע מי האדון ומי העבד, אין חולקים לאחד מהם כשהוא לבדו, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, כל אחד מהם יכול לחלוק לבדו, כיון שחולקין תרומה לעבד בלא רבו, וְיָכוֹל הוּא [–כל אחד מהם] שֶׁיֹּאמַר, אִם כֹּהֵן אֲנִי תְּנוּ לִי בִּשְׁבִיל עַצְמִי, וְאִם עֶבֶד כֹּהֵן אֲנִי תְּנוּ לִי בִּשְׁבִיל רַבִּי. וטעם המחלוקת: בְּמָקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הָיוּ מַעֲלִין מְתִרוּמָה לְיוֹחָסִין – אדם שהיה מוחזק שחולקים לו תרומה, היו מחזיקים אותו על פי זה לכהן כשר אף לענין יוחסין, ולפיכך לא הניחו לעבדים ליטול לבדם תרומה, מחשש שיעלו אותם ליוחסין וישיאו להם אשה כשירה. ואילו בְּמָקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי לֹא הָיוּ מַעֲלִין מִתְּרוּמָה לְיוֹחָסִין, ולכן לא נמנעו מלחלוק תרומה לעבד לבדו.

הגמרא מביאה ברייתא המלמדת על הזהירות הנדרשת בעדות מעין זו: תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי, מֵימַי לֹא הֵעַדְתִּי, ורק פַּעַם אַחַת הֵעַדְתִּי, וְהֶעֱלוּ עֶבֶד לִכְהוּנָּה עַל פִּי. תמהה הגמרא: 'הֶעֱלוּ' סָלְקָא דַּעְתָּךְ – וכי תעלה על דעתך שאכן נגרמה תקלה מחמתו, הַשְׁתָּא, ומַה בְּהֶמְתָּן שֶׁל צַדִּיקִים אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא תַּקָּלָה עַל יָדָם, צַדִּיקִים עַצְמָם לֹא כָּל שֶׁכֵּן שלא תבוא תקלה על ידם. מתרצת הגמרא: אֶלָּא כך שנינו בברייתא, פעם אחת העדתי, וּבְקֹשׁוּ לְהַעֲלוֹת עֶבֶד לִכְהוּנָּה עַל פִּי, אלא שבטוח התברר שהוא עבד כהן ונמנעו מכך. וכך היה המעשה, חֲזָא – ראה רבי אלעזר את אותו אדם חולק תרומה בגורן בְּאַתְרֵיהּ – במקומו דְּרַבִּי יוֹסֵי, ששם נהגו לחלוק תרומה לעבד ללא רבו, כיון שלא היו מעלים מתרומה ליוחסין, וַאֲזַל וְאַסְהִיד – והלך והעיד על הדבר בְּאַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה, ששם היו מעלין מתרומה ליוחסין, ועל ידי כך במעט יצאה תקלה על ידו.

* * *

שנינו במשנה: 'וְשֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה בֵּית הַפְּרָס הוּא', כלומר שדה שחרשו בה קבר, ומטהרים על פי עדותו את שאר השדה. מבארת הגמרא: מַאי טַעְמָא האמינוהו בדבר זה, כיון שטומאת בֵּית הַפְּרָס היא מִדְּרַבָּנָן, ומן התורה הכל טהור כיון שזה ספק טומאה ברשות הרבים, שהוא טהור, ולכן האמינו חכמים לעד המעיד שראה בקטנותו עד היכן היה בית הפרס.

מוכיחה הגמרא שטומאת בית הפרס דרבנן: דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל, מְנַפֵּחַ [–מפריח בפיו] אָדָם את העפר שלפני רגליו בְּבֵית הַפְּרָס, וְהוֹלֵךְ להקריב קרבן פסח, לפי שעל ידי הנפיחה הוא רואה אם יש עצם כשיעור שעורה במקום דריסת רגליו ונזהר מלדרוך עליה. וְכַן רַב יְהוּדָה בַּר אַמִּי מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה אָמַר, בֵּית הַפְּרָס שָׁנַיְדַּשׁ – נדרס ברגלי בני אדם רבים, טָהוֹר. מַאי טַעְמָא, לפי שאִי אֶפְשָׁר לְעֶצֶם כְּשִׁעוֹרָה שֶׁלֹּא נִידַּשׁ בָּרֶגֶל, ומן הסתם כבר נשחקו כל העצמות שהיו שם, לכל הפחות אלו הגדולות כשעורה, והקטנות יותר כבר אינן מטמאות, והקילו בכל זה מחמת שטומאתו דרבנן.

עוד שנינו במשנה: 'וְעַד כָּאן חֲיֵינוּ כָּאן כְּשָׁבָת', וניתן לסמוך עליו שמקום זה הוא בתוך תחום שבת. מבארת הגמרא: קָסָבַר התנא שאיסור תְּחוּמִין דְּרַבָּנָן, והאמינוהו חכמים בדבר שהוא מדבריהם.

עוד שנינו במשנה: 'וְאֵין נֶאֱמָן לוֹמַר הֲרֵי הָיָה לְפָלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה, מַעֲמָד וּמִסְפָּד הָיָה לְפָלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה'. מבארת הגמרא: מַאי טַעְמָא אינו נאמן, מפני שאַפּוֹקֵי מְמוֹנָא לֹא מַפְקִינַן – אין מוציאים ממון על פי עדות כזו, של קטן שהגדיל.

* * *

הגמרא מביאה ברייתא שנמנו בה דברים נוספים שאדם נאמן בהם על פי מה שראה בקטנותו: תָּנוּ רַבָּנָן, נֶאֱמָן הַתִּינוֹק לוֹמַר כשהגדיל, כָּךְ אָמַר לִי אַבָּא, מְשֻׁפָּחָה זוֹ טְהוֹרָה, מְשֻׁפָּחָה זוֹ טְמֵאָה. תמהה הגמרא: 'טְהוֹרָה' וּ'טְמֵאָה' סָלְקָא דַּעְתָּךְ – וכי שייך במשפחות ענייני טומאה וטהרה. מתרצת הגמרא: אֶלָּא כך שנינו בברייתא, מְשֻׁפָּחָה זוֹ כְּשֵׁרָה וּמְשֻׁפָּחָה זוֹ פְּסוּלָה, כלומר, שתי משפחות שידוע לנו שהתערב פסול באחד מהם ואין ידוע באיזו מהם, נאמן הוא לומר בשם אביו איזו מהם היא הכשירה ואיזו מהם היא הפסולה.

הגמרא חוזרת להמשך הברייתא: וְכן נאמן קטן שהגדיל להעיד שֶׁאָבְלוּ בְּקָצָצָה שֶׁל בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, ולהלן יבואר מה היא 'קצצה'. וְכן נאמן לומר שֶׁהֵיינוּ מוֹלִיכִים חַלָּה וּמַתָּנוֹת כהונה לְפְלוֹנִי כֹּהֵן, עַל יְדֵי עַצְמוֹ, כלומר מעיד ששלחו אותו בעצמו להוליך אליו מתנות כהונה, וזו ראיה שהוא כהן, אֲבָל לֹא – אינו נאמן להעיד שראה שהיו מוליכים לו חלה ומתנות עַל יְדֵי אדם אַחֵר. אומרת הברייתא: וְכוּלָּן – כל העדויות שהאמנו לו, זהו דווקא בקטן שהגדיל, אבל אִם בשעת ראיית העדות הָיָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְנִתְגַּיֵּיר, או שהיה עֶבֶד וְנִשְׁתַּחְרֵר, אֵין נֶאֱמָנִים. מביאה הברייתא דין נוסף: וְאֵין הקטן שהגדיל נֶאֱמָן לוֹמַר הֲרֵי הָיָה לְפְלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה, מַעֲמָד וּמִסְפָּד הָיָה לְפְלוֹנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה, כיון שאינו נאמן על הוצאת ממון. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר, נֶאֱמָנִים.

מבררת הגמרא: רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא שאמר 'נאמנים', אַהֲנֵיא – על איזה דין אמר כן, אִילֵימָא אַפֵּיאָה, והוא סובר שנאמן הקטן שהגדיל לומר שיש לפלוני 'דרך' או 'מעמד ומספד' במקום מסוים, הרי אַפּוֹקֵי מְמוֹנָא הוּא – עדות זו באה להוציא ממון, ולדברי הכל אין עדות כזו מועילה להוציא ממון. מבארת הגמרא: אֶלָּא אַרֵישָׁא, שאמר תנא קמא וְכוּלָּם אִם הָיָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְנִתְגַּיֵּיר, עֶבֶד וְנִשְׁתַּחְרֵר, אֵין נֶאֱמָנִין, ורַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר, נֶאֱמָנִין.

מבארת הגמרא את מחלוקתם: בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי – מה סברות מחלוקתם, תַּנָּא קַמָּא סָבַר, בֵּיוָן דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים הוּא בשעת ראיית העדות, ופסול להעיד, לֹא הָוֵה דַּיֵּיק – לא דקדק בראייתו. וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא סָבַר, בֵּיוָן דְּהַדַּעְתֵּיהּ לְאִינַיּוֹרֵי – שבדעתו להתגייר, מֵידָק הָוֵה דַּיֵּיק – דקדק בראייתו, כדי שיוכל להעיד לאחר שיתגייר.

* * *

שנינו בברייתא: 'ושאכלנו בקצצה של בת פלוני לפלוני'. מבארת

המשך בעמוד רמט

הגמרא: מַאי ״קְצָצָה״. דְּתָנוּ רַבָּנָן, כֵּיצַד קְצָצָה, אֶחָד מִן הָאֲחִין שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ – שיש בה פסול משפחה, בְּאִין בְּנֵי מִשְׁפָּחָה של אותו אדם, וּמֵבִיאִין חֲבִית מְלֵיאָה פֵּירוֹת וְשׁוֹבְרִין אוֹתָהּ בְּאֶמְצַע רְחָבָה של עיר, וְאוֹמְרִים, אַחֵינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ, אָחִינוּ פְּלוֹנִי נָשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ, וּמִתְיָרְאִים אָנוּ שֶׁמָּא יִתְעָרֵב זַרְעוֹ בְּזַרְעֵינוּ, כלומר, שמא יצא שם פסול על כל המשפחה, בּוֹאוּ וּקְחוּ לָכֶם דּוּגְמָא – אות וסימן זכרון לְדוֹרוֹת, שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב זַרְעוֹ בְּזַרְעֵינוּ. וְזוֹ הִיא קְצָצָה ששנינו שֶׁהַתִּינוֹק נֶאֱמָן לְהָעִיד עָלֶיהָ.

הדרן עלך האשה שנתארמלה